

III. Krajobrazy Polski

3. Krajobrazy kulturowe

Krajobrazy kulturowe – podział

- **Krajobrazy kulturowe** – zostały ukształtowane przez działalność człowieka.
  - Składają się z **elementów antropogenicznych**:
    - przyrodniczych,
    - pozaprzyrodniczych.
  - **Krajobrazy kulturowe** podzielone są na:
    - krajobrazy wiejskie (rolnicze),
    - krajobrazy podmiejskie i rezydencjalne,
    - krajobrazy małomiasteczkowe,
    - krajobrazy wielkomiejskie,
    - krajobrazy wodogospodarcze,
    - krajobrazy przemysłowe,
    - krajobrazy górnicze,
    - krajobrazy komunikacyjne.
  - **Krajobrazy mozaikowe** – występują w sytuacji, gdy na danym obszarze występują (przenikają się) różne typy krajobrazów, uniemożliwiając wskazanie jednego dominującego.

Krajobrazy wiejskie (rolnicze) – podział

- Do **krajobrazów wiejskich (rolniczych)** należą:
  - krajobrazy stawów rybnych,
  - krajobrazy pól wstęgowych,
  - krajobrazy pól mozaikowych,
  - krajobrazy pól wielkoobszarowych,
  - krajobrazy wielkoobszarowych sadów i plantacji.
- Przykładami występowania krajobrazów wiejskich są:
  - Wyżyna Lubelska,
  - Kujawy,
  - Nizina Mazowiecka,
  - Żuławy Wiślane,
  - Nizina Śląska.
- Do charakterystycznych cech wspólnych krajobrazów wiejskich należy zaliczyć:
  - rozproszona zabudowa o małej gęstości zaludnienia,
  - duże otwarte przestrzenie z przewagą gruntów rolnych,
  - sezonowa lub wieloletnia zmienność pokrycia terenu (płodozmiany),
  - równinna lub lekko pofałdowana rzeźba terenu.

Krajobrazy stawów rybnych

- Reprezentatywnym przykładem **krajobrazu stawów rybnych** są **Stawy Milickie** leżące w województwie dolnośląskim.
- Cechy charakterystyczne krajobrazu:
  - obszary o dużym nagromadzeniu sztucznych zbiorników wodnych przeznaczonych do hodowli ryb,
  - występowanie obwałowań (grobli) oraz systemów odwadniania i zasilania stawów.

Krajobrazy pól wstęgowych

- Przykładem **krajobrazu pól wstęgowych** jest **Ponidzie** w województwie świętokrzyskim (obszar Niecki Nidziańskiej).
- Cechy charakterystyczne krajobrazu:
  - niska zabudowa wiejska,
  - oś wsi stanowi droga główna,
  - użytki rolne mają niewielkie powierzchnie (około 2 ha) i uprawiane są prostopadle do dróg.

Krajobrazy pól mozaikowych

- Przykładem **krajobrazu pól mozaikowych** jest **Mazowsze**.
- Cechy charakterystyczne krajobrazu:
  - niska zabudowa rozproszona między polami uprawnymi,
  - użytki rolne o bardzo dużej powierzchni (około 30 ha) podzielone na działki o kształcie zbliżonym do prostokąta lub wieloboku.

Krajobrazy pól wielkoobszarowych

- Przykładem **krajobrazu pól wielkoobszarowych** jest **województwo zachodniopomorskie**.
- Cecha charakterystyczna krajobrazu:
  - użytki rolne o bardzo dużej powierzchni (ponad 30 ha).

Krajobrazy wielkoobszarowych sadów i plantacji

- Reprezentatywnym **krajobrazem wielkoobszarowych sadów i plantacji** są **okolice Grójca koło Warszawy**.
- Cecha charakterystyczna krajobrazu:
  - występowanie upraw trwałych (sady, plantacje krzewów owocowych).

Krajobrazy podmiejskie i rezydencjalne – podział

• W skład **krajobrazów podmiejskich i rezydencjalnych** wchodzi:

- krajobrazy leśno-osadnicze o charakterze willowym,
- krajobrazy kompleksów hotelowo-sportowych,
- krajobrazy wielorzędowej lub rozszerzonej niskiej zabudowy o charakterze wiejskim,
- krajobrazy zespołów pałacowo-parkowych i klasztornych.

• Przykładami krajobrazów podmiejskich i rezydencjalnych są **miejsowości podwarszawskie**:

- Milanówek,
- Grodzisk,
- Pruszków.

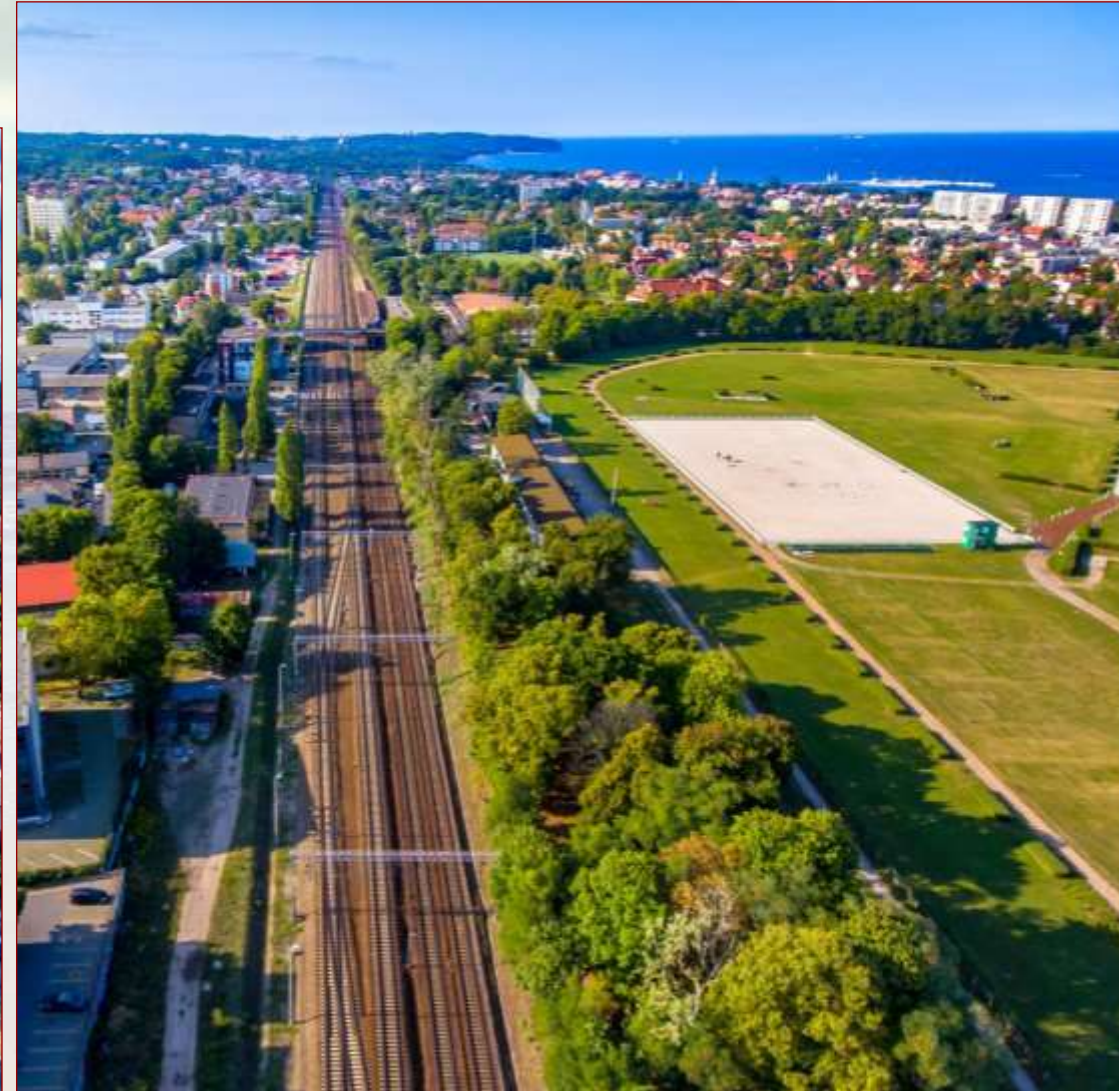
• Do charakterystycznych cech wspólnych krajobrazów podmiejskich i rezydencjalnych należy zaliczyć:

- osiedla mieszkaniowe o niskiej jednorodzinnej zabudowie willowej,
- domy o zróżnicowanej architekturze,
- krajobrazy posiadają cechy obszarów miejskich i wiejskich (poprzeplatane drogami użytki rolne),
- dobrze rozwinięta sieć komunikacyjna.

Krajobrazy leśno-osadnicze o charakterze willowym

- Reprezentatywnym przykładem krajobrazu leśno-osadniczego o charakterze willowym są obrzeża **Trójmiejskiego Parku Krajobrazowego**.
- Cechy charakterystyczne krajobrazu:
  - trwale zamieszkiwane zabudowania willowe,
  - występowanie lasów w otoczeniu kompleksów zabudowań.

Krajobrazy kompleksów hotelowo-sportowych

- Przykładem **krajobrazu kompleksów hotelowo-sportowych** jest **Ośrodek Przygotowań Olimpijskich w Spale** w województwie łódzkim.
- **Cechy charakterystyczne krajobrazu:**
  - występowanie infrastruktury sportowo-rekreacyjnej (baseny, boiska, korty tenisowe),
  - wielkopowierzchniowe parkingi i drogi dojazdowe,
  - kompleksy hotelowe usytuowane w otoczeniu lasów.

Krajobrazy wielorzędowej lub rozszerzonej niskiej zabudowy o charakterze wiejskim

- Krajobrazy wielorzędowej lub rozszerzonej niskiej zabudowy o charakterze wiejskim występują w prawie każdym mieście.
- Cechy charakterystyczne krajobrazu:
  - zwarta lub rozproszona zabudowa,
  - zabudowa ma charakter wiejski ale jest pozbawiona pól uprawnych,
  - występowanie ogrodów przydomowych.

Krajobrazy zespołów pałacowo-parkowych i klasztornych

- Reprezentatywnym przykładem krajobrazu zespołów pałacowo-parkowych i klasztornych są Łazienki Królewskie w Warszawie.
- Cechy charakterystyczne krajobrazu:
  - występowanie w otoczeniu historycznych zespołów pałacowo-parkowych,
  - na ich terenie rosną starodrzewia oraz znajdują się niewielkie zbiorniki wodne i grodzienia.

Krajobrazy małomiasteczkowe – podział

- W skład **krajobrazów małomiasteczkowych** wchodzi:
  - krajobrazy miasteczek historycznych,
  - krajobrazy miasteczek współczesnych.
- Do charakterystycznych cech wspólnych krajobrazów małomiasteczkowych należą:
  - zwarta zabudowa miejska o historycznym charakterze (ratusz, kościół, kamienice),
  - zabudowa usytuowana w centrum miasta,
  - występowanie bardzo dużych obszarów zieleni.
- Wszystkie powyższe cechy reprezentowane są przez **Tykocin** w województwie podlaskim.

Krajobrazy miasteczek historycznych

- Reprezentatywnym przykładem **krajobrazu miasteczka historycznego** jest **Zamość**.
  - Do charakterystycznych cech krajobrazu należą:
    - zwarta wielkopowierzchniowa zabudowa miejska,
    - występowanie zabytkowych obiektów architektonicznych (kościół, kamienice, ratusz),
    - obecność rynku oraz odchodzących od niego promieniście ulic.

Krajobrazy miasteczek współczesnych

- Przykładem **krajobrazu miasteczka współczesnego** są **Ząbki pod Warszawą**.
- Do charakterystycznych cech krajobrazu należą:
  - zwarta wielkopowierzchniowa i współczesna zabudowa zlokalizowana w centralnej części miasta,
  - miasto pełni funkcje publiczne i usługowe,
  - niska zabudowa podmiejska,
  - występowanie zabudowy o charakterze wiejskim.

Krajobrazy wielkomiejskie

- **Krajobrazy wielkomiejskie** dzielimy na:
  - krajobrazy historycznych zespołów urbanistycznych,
  - krajobrazy nowoczesnych centrów miast – city,
  - krajobrazy obszarów zabudowy mieszkaniowej,
  - krajobrazy centrów handlowych, logistycznych i magazynowych,
  - krajobrazy kompleksów sportowo-rekreacyjnych,
  - krajobrazy nekropolii.
- Przykładami krajobrazów wielkomiejskich są miasta tj.: Warszawa, Kraków, Łódź, Poznań i Wrocław.
- Do charakterystycznych cech wspólnych krajobrazów wielkomiejskich należą:
  - miasta całkowicie ukształtowane przez działalność człowieka,
  - miasta pozbawione elementów przyrodniczych (brak terenów rolniczych i leśnych),
  - gęsta i betonowa zabudowa (drapacze chmur, centra usługowe, handlowe, kulturalne i rozrywkowe),
  - gęsta sieć ulic,
  - występowanie obszarów zieleni miejskiej (parki, skwery, zieleńce).

Krajobrazy historycznych zespołów urbanistycznych

- Przykładem **krajobrazu historycznych zespołów urbanistycznych** jest zabytkowe **osiedle Nikiszowiec w Katowicach**.
- Do cech charakterystycznych krajobrazu należą:
  - wielkopowierzchniowy i historyczny zespół miejski z wyraźnym centrum,
  - zabytkowa zabudowa pełniąca funkcje mieszkaniową i usługową.

Krajobrazy nowoczesnych centrów miast – city

- Przykładem krajobrazu nowoczesnego centrum miasta – city są **Złote Tarasy w Warszawie**.
- Cechą charakterystyczną krajobrazu jest:
  - wielokondygnacyjna nowoczesna i zwarta zabudowa pełniąca funkcje usługowe.

Krajobrazy obszarów zabudowy mieszkaniowej

- Reprezentatywnym przykładem **krajobrazu obszarów zabudowy mieszkaniowej** jest **Gdańsk-Wrzeszcz**.
- Cechami charakterystycznymi krajobrazu są:
  - wielokondygnacyjne bloki mieszkaniowe,
  - jednorodzinne domy o zróżnicowanej lub jednolitej architekturze.

Krajobrazy centrów handlowych, logistycznych i magazynowych

- Przykładem **krajobrazu centrów handlowych, logistycznych i magazynowych** są **Bielany Wrocławskie**.
- Cechami charakterystycznymi krajobrazu są:
  - niska zabudowa wielkopowierzchniowych centrów handlowych,
  - hale magazynowe z wielkimi parkingami.

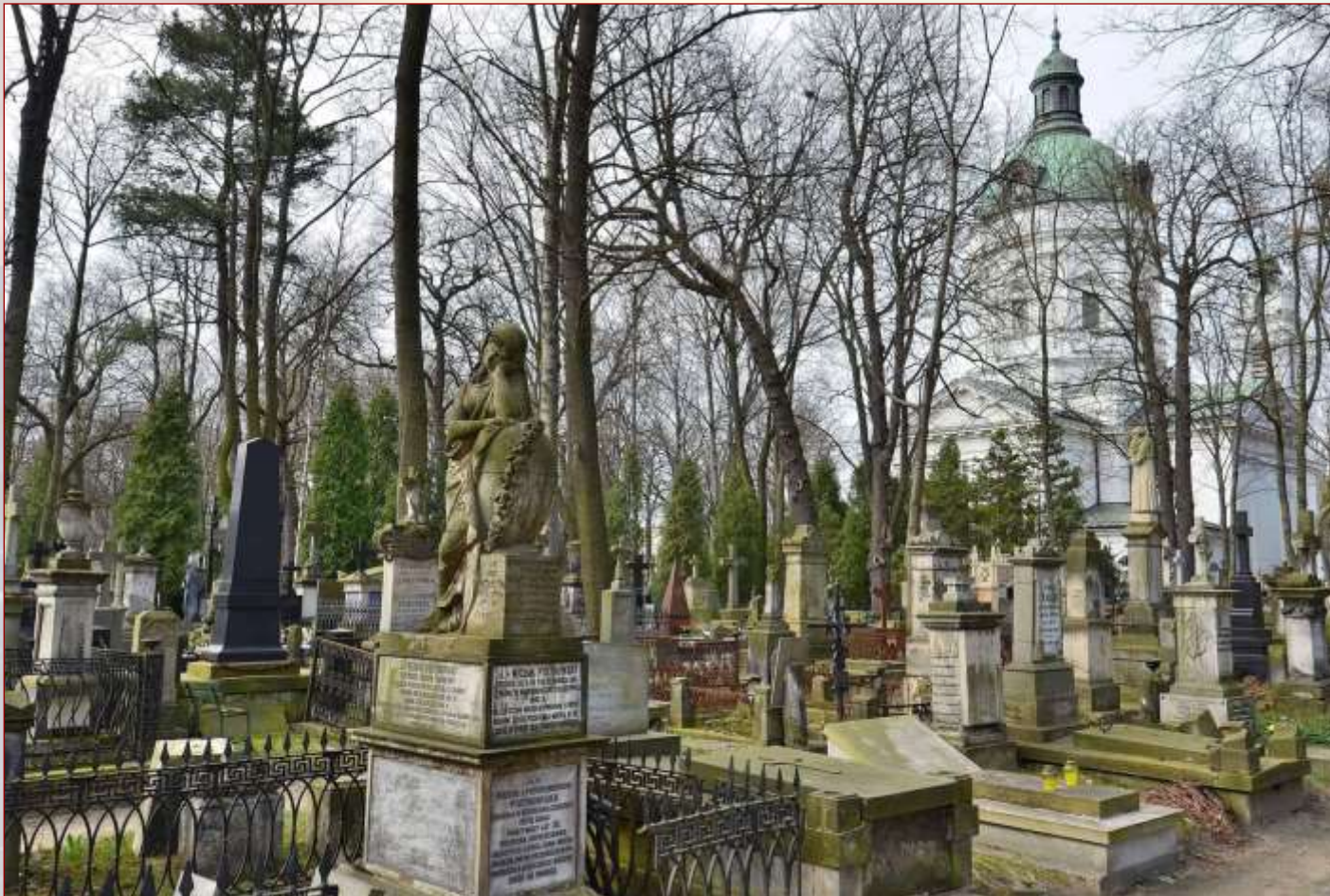
Krajobrazy kompleksów sportowo-rekreacyjnych

- Przykładem **krajobrazu kompleksów sportowo-rekreacyjnych** jest **Malta w Poznaniu**.
- Do charakterystycznych cech krajobrazu należą:
  - występowanie obiektów sportowych (baseny, stadiony, hale i korty tenisowe),
  - w otoczeniu obiektów sportowych znajdują się tereny zielone.

Krajobrazy nekropolii

- Reprezentatywnym przykładem **krajobrazu nekropolii** jest **cmentarz Powązkowski w Warszawie**.
- Cechami charakterystycznymi krajobrazu są:
  - cmentarz obejmuje dużą powierzchnię,
  - ma uporządkowany układ nagrobków,
  - na cmentarzu występuje architektura religijna.

Krajobrazy wodogospodarcze – podział

- W skład **krajobrazów wodogospodarczych** wchodzi:
  - **krajobrazy dużych sztucznych zbiorników wodnych** (np. zbiorniki retencyjne: Jezioro Solińskie, Jezioro Żywieckie),
  - **krajobrazy portowo-stoczniowe** (np. Stocznie w Gdańsku, Gdyni i Szczecinie).

Krajobrazy dużych sztucznych zbiorników wodnych

- Przykładem **krajobrazu dużych sztucznych zbiorników wodnych** jest **Jezioro Włocławskie**.
- Do cech charakterystycznych krajobrazu należą:
  - występowanie zbiorników wodnych wraz z zaporami, tamami wodnymi, obwałowaniami itp.,
  - infrastruktura hydrotechniczna.

Krajobrazy portowo-stoczniowe

- Reprezentatywnym przykładem krajobrazu portowo-stoczniowego są porty i stocznie w Gdyni.
- Do charakterystycznych cech krajobrazu należą:
  - występowanie infrastruktury stoczniowej i portowej (dźwigi, suwnice, żurawie),
  - przestrzeń magazynowa.

Krajobrazy przemysłowe – podział

- **Krajobrazy przemysłowe** dzielimy na:
  - krajobrazy kompleksów przemysłowych,
  - krajobrazy farm energetyki wiatrowej i słonecznej.
- Przykładem krajobrazów przemysłowych jest Wyżyna Śląska oraz obrzeża miast i tereny wydzielone pod specjalne strefy ekonomiczne.
- Do charakterystycznych cech wspólnych krajobrazów przemysłowych należą:
  - budowle przemysłowe (hale produkcyjne, biurowce),
  - urządzenia przemysłowe (suwnice, dźwigi),
  - gęsta sieć komunikacyjna, elektryczna i przesyłowa (torowiska, bocznice, transformatory, taśmociągi),
  - bardzo duży stopień degradacji środowiska przyrodniczego (zanieczyszczenia powietrza, wód i gleb),
  - występowanie antropogenicznych form terenu (hałdy, wyrobiska).

Krajobrazy kompleksów przemysłowych

- Przykładem **krajobrazu kompleksów przemysłowych** jest **elektrownia w Koninie**.
- Do charakterystycznych cech krajobrazu należą:
  - występowanie hal produkcyjnych, zabudowy pieców hutniczych i koksowni,
  - występowanie infrastruktury przemysłowej (bocznic kolejowe, drogi dojazdowe),
  - wysokie kominy, hałdy.

Krajobrazy farm energetyki wiatrowej i słonecznej

- Przykładem **krajobrazu farm energetyki wiatrowej i słonecznej** jest **farma w Margoninie**.
- Cechą charakterystyczną krajobrazu jest:
  - występowanie kompleksów farm wiatrowych.

Krajobrazy górnicze – podział

- **Krajobrazy górnicze** podzielone są na:
  - krajobrazy kopalń odkrywkowych,
  - krajobrazy kopalń głębinowych.
- Występowanie krajobrazów górniczych:
  - Górnośląskie Zagłębie Węglowe,
  - Legnicko-Głogowski Okręg Miedziowy,
  - kopalnie otworowe ropy naftowej w Gorlicach,
  - kopalnie węgla brunatnego w Bełchatowie, Koninie i Bogatyni,
  - kopalnie głębinowe soli kamiennej w Kłodawie,
  - kamieniołomy wapieni w Piechcinie,
  - kopalnie glin i iłów w pasie nizin i na pojezierzach.
- Do charakterystycznych cech krajobrazów należą:
  - występowanie urządzeń wydobywczych (platformy wiertnicze, koparki czerpakowe, szyby kopalniane),
  - górnicze formy terenu (zwałowiska, hałdy, odkrywki eksploatacyjne i stawy poflotacyjne).

Krajobrazy kopalń odkrywkowych

- Reprezentatywnym przykładem **krajobrazu kopalń odkrywkowych** jest **Kopalnia Węgla Brunatnego w Bełchatowie**.
- Cechami charakterystycznymi krajobrazu są:
  - silnie przekształcona rzeźba terenu (wyrębiska, zwałowiska, kanały),
  - występowanie urządzeń wydobywczych, przesyłowych i transportowych.

Krajobrazy kopalń głębinowych

- Reprezentatywnym przykładem **krajobrazu kopalń głębinowych** jest **Kopalnia Węgla Kamiennego Rydułtowy**.
- Cechami charakterystycznymi krajobrazu są:
  - występowanie infrastruktury technicznej (np. szyby wiertnicze),
  - górnicze formy terenu (hałdy, zwałowiska i odstojniki).

Krajobrazy komunikacyjne – podział

- W skład **krajobrazów komunikacyjnych** wchodzi:
  - krajobrazy węzłów komunikacyjnych,
  - krajobrazy lotnisk.
- Przykładem krajobrazów komunikacyjnych są tereny na których znajdują się:
  - większe nagromadzenia dróg, linii kolejowych i tramwajowych oraz pasy startowe dla samolotów,
  - w najbliższej okolicy liczne parkingi, wiadukty, stacje kolejowe, zajezdnie autobusowe, dworce i stacje benzynowe oraz porty lotnicze.
- Charakterystyczną cechą krajobrazów komunikacyjnych jest:
  - występowanie infrastruktury komunikacyjnej (lądowej, kolejowej, lotniczej).

Krajobrazy węzłów komunikacyjnych

- Przykładem **krajobrazu węzłów komunikacyjnych** jest **węzeł Gliwice – Sośnica**.
- Cechą charakterystyczną krajobrazu jest:
  - występowanie infrastruktury drogowej i kolejowej.

Krajobrazy lotnisk

- Reprezentatywnym przykładem **krajobrazu lotnisk** jest **Lotnisko Chopina w Warszawie**.
- Cechą charakterystyczną krajobrazu jest:
  - występowanie wież kontroli lotów, terminali o niskiej zabudowie, pasów startowych oraz parkingów.

Krajobrazy mozaikowe

- W **krajobrazach mozaikowych** przenikają się wzajemnie różne typy krajobrazów przyrodniczych i kulturowych.
- Nie ma możliwości jednoznacznego wydzielenia dominującego krajobrazu (np. fragment dzielnicy Węglin Południowy w Lublinie – w otoczeniu zabudowań występują pola, na których prowadzona jest działalność rolnicza – przez wiele lat “dzielny” rolnik uprawiał zboża, zaś w 2022 roku wydzierżawił pole pod uprawę konopi włóknistej).

KONIEC

Materiały pomocnicze do nauki
Opracowane w celach edukacyjnych (niekomercyjnych)

Opracowanie i redakcja: *Rafał Bielecki i Sławomir Dmowski*
Kontakt: *kontakt@geografia24.eu*

WSZELKIE PRAWA ZASTRZEŻONE
- KOPIOWANIE ZABRONIONE -